

Маркова Е.В., Грановский Ю.В. – М. : Наука, 1976. – 279 с.

2. Швець В.Є. Метод стандартизації показників у аналізі інвестиційної привабливості регіонів / В.Є. Швець // Фінанси України. – 1998. – № 5. – С. 23-26.

Надійшла 20.05.2009

УДК 330.332:338(477)

М. В. ДИХА

Хмельницький національний університет

КЛЮЧОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

В статті досліджено новітні детермінанти інвестиційно-підприємницького клімату України та окреслені шляхи його покращення.

The newest determinants of investment-enterprise climate of Ukraine were explored in the article and the ways of its improvement were outlined.

Незначне надходження інвестицій в Україну за роки незалежності дозволяє зробити висновок про необхідність вирішення надзвичайно актуальних завдань органами законодавчої та виконавчої влади щодо формування сприятливого інвестиційно-підприємницького клімату, що сприятиме їх залученню. Недостатній ступінь довіри західних підприємців до України та високий рівень інвестиційного ризику зумовили такий рівень надходжень.

Особливої актуальності набуває проблема залучення інвестицій в умовах міжнародної фінансово-економічної кризи, коли ще в більшій мірі загострюється конкурентна боротьба за інвестиційні ресурси. Крім того, актуалізується проблема не тільки подальшого залучення нових інвестицій, а й недопущення звернення та виведення вже працюючих в національній економіці інвестицій.

Бізнес-середовище будь-якої країни визначається комплексом різноманітних факторів, в основі яких знаходяться насамперед політична і макроекономічна стабільність. Аксиоматично, що наявність першої є запорукою (на основі лише даного чинника) плідного функціонування національних та іноземних інвесторів. Україна, по суті, постійно перебуває в стані політичної нестабільності. Але, для іноземних інвесторів “стабільна нестабільність” України уже стала закономірною і передбачуваною. Парадоксом є те, що, наприклад, з початку квітня 2007 р., після розпуску Верховної Ради України (ВРУ), інтерес портфельних інвесторів до покупки українських активів не тільки не згас, але навіть істотно виріс, щоденний офіційний оборот акцій на Першій фондовій торговій системі у квітні доходив до 5 млн дол., тоді як, зазвичай, становив 1,5 млн дол. [5, с. 74-75]. Навіть прогноз зниження рейтингу України зі стабільного до негативного, зробленого агентством “Standart&Poors” у квітні 2007 р., не вплинув на функціонування й мотивацію іноземних портфельних інвесторів.* У секторах, де більше приватних компаній, розпуск ВРУ істотно не вплинув на ціну активів, а в деяких випадках їхня вартість навіть збільшилася – зокрема, у фінансовому секторі й роздрібній торгівлі. Загалом інвесторам, які звикли працювати в умовах політично-правової стабільності, важко усвідомити специфіку України. Представники багатьох іноземних компаній відкрито стверджують, що надходження масштабних інвестицій в Україну ускладнюється відсутністю стабільності навіть на короткий проміжок часу. Імідж, кредитоспроможність України прямо детерміновані політичним протистоянням, про що свідчить реакція міжнародних рейтингових агентств. Як правило, аналітики враховують подібні ризики при оцінці кредитного рейтингу.

Насправдливу думку ряду дослідників [3, с. 43-48; 4, с. 40-45], головною перешкодою створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні є невідповідність нерозвинутого національного ринкового середовища умовам застосування окремих чинників (наприклад, повної ринкової та цінової лібералізації), які принесли успіх іншим країнам. Одним з лімітуючих факторів підвищення конкурентоспроможності економіки є витратність виробництва по всіх видах ресурсів: енергетичних, трудових та матеріальних, що обмежує можливості резидентів конкурувати за ринки збуту з іноземними партнерами і відводить Україні роль постачальника сировинних та екологічних продуктів на світові ринки, промислово-технологічної периферії високорозвинених країн.

Українська економіка є неповороткою, монопольною системою, у якій більша частина ВВП генерується сировинними галузями з низьким рівнем доданої вартості. В основному вона орієнтована на

* 27 липня 2007 р. рейтинговий комітет міжнародного рейтингового агентства “Standart&Poors” ухвалив рішення щодо зниження довгострокового суверенного кредитного рейтингу України. Рейтинг по зобов'язаннях в іноземній валюті було знижено з ВВ- до В+, у національній валюті – з ВВ до ВВ-. Обґрунтуванням цього став негативний вплив політичної ситуації, а саме Указ Президента України про проведення 30 вересня 2007 р. дострокових виборів у Верховну Раду й уповільнення процесів приватизації. Головна ж причина перегляду рейтингу полягала в затягуванні політичної нестабільності й відсутності конструктивної взаємодії між гілками влади, що створює системні проблеми для компаній у плануванні й генерує стратегічні ризики.

експорт, з усіма негативними наслідками: впливом зовнішньої кон'юнктури та надмірною енергозалежністю.

На динаміку інвестиційної привабливості й конкурентоспроможності вітчизняної економіки значно впливає відсутність стабільної й передбачуваної державної економічної політики, її заполітизованість. Часта змінованість (за роки незалежності України – 16 разів) урядів позбавляє можливості проведення довгострокової стратегії розвитку.

У зв'язку з цим можна виділити макроекономічні ризики, в основі яких лежить монетарна й фіскальна політика, внаслідок якої інфляція збільшується, а також мінливе законодавство. Для інвестора дуже важлива усталеність: навіть несприятлива комбінація факторів (положення нормативно-законодавчої бази, ставки оподаткування тощо), попри їхню подеколи невідповідність, усе ж не повинні зазнавати різких флуктуацій або взагалі анулювання. Прикладом слугують вільні економічні зони (ВЕЗ), сама по собі ідея яких в умовах України спірна, оскільки надання переваги з якихось міркувань певній області або регіону призводить до корупції і є порушенням принципів ринкової економіки. З іншого боку, скасування ВЕЗ означало пряме порушення заздалегідь обумовлених правил, на основі яких західні інвестори здійснювали капіталовкладення.

Варто виділити інші процеси, які детермінують зниження рівня інвестиційної привабливості й конкурентоспроможності національної економіки:

1. Розбалансування економічних інтересів на рівнях виробничого циклу та розподілу, нерівноцінні можливості розвитку для суб'єктів ринку (постійне порушення антимонопольного законодавства та лобіювання вузько корисливих інтересів у владі. Існують великі зловживання монополюючим становищем, причому третина з них – з вини органів влади. Найчастіше порушується базовий Закон України “Про природні монополії” № 1682-III від 20 квітня 2000 р. [1]. Деякі з них власноручно регулюють ціни і тарифи на свої послуги, як, приміром, Укрзалізниця. До інших монополістів, що зловживають своїм становищем, належать обленерго, підприємства, що надають житлово-комунальні послуги (теплопостачання, водовідведення і водопостачання) та Укртелеком. Створення ж незалежних комітетів для боротьби зі зловживаннями (як передбачає чинне законодавство) щільно блокується. Антимонопольний комітет майже не застосовує санкцій до природних монополій і регуляторів, а лише рекомендує, критикує, застерігає або ж порушує справу. Наприклад, це стосувалося Мінагрополітики (реєстрації контрактів на експорт зерна), “Укрзалізниці” (передбачалось включення вартості харчування в ціну квитка) і Держфінпослуг (у зв'язку із правилами розміщення страхових резервів).

2. Низька ефективність офіційного виробництва (при високий питомій вазі “тіньової економіки”), недостатність та постійне зменшення джерел розширеного відтворення на самодостатній основі, відсутність мотивації для інвестування (серед основних чинників, що стримують вітчизняних інвесторів є нестабільність політико-економічного середовища в державі).

3. Відсутність можливостей для адекватної відповіді на ріст експансії іноземних конкурентів шляхом покращення цінових і нецінових характеристик товару та впровадження нових технологій, орієнтованих на підвищення продуктивності праці (масштабний іноземний капітал здатний впливати на прийняття державних рішень на власну користь). У якості прикладу можна навести підвищення ставок ввізного мита на автомобілі задля захисту внутрішнього ринку для “АвтоЗАЗДев” та й взагалі прийняття Закону України “Про стимулювання виробництва автомобілів в Україні” № 535/97-ВР від 19 вересня 1997 р. [2] (більшість країн Європи, в т.ч. Білорусь, Молдова, а також Узбекистан, Туркменистан не обмежують вік автомобілів, що ввозяться. Хорватія запровадила жорсткий 5-річний ценз, але за умови володіння машиною за кордоном більше року, обмеження знімаються. Туреччина, Іран, Єгипет і Бразилія взагалі забороняють ввезення автомобілів або встановлюють величезне мито, але провідні автоконцерни збудували в них свої заводи і конкурують між собою).

4. Поширеність практики лобіювання законів, що не відповідають національним інтересам, поглиблюють диспаритет в економіці, призводять до обтяження її офіційного сектора та відкривають можливості іноземним конкурентам реалізовувати заходи, спрямовані на пригнічення українських виробників.

5. Орієнтація на індивідуальне збагачення, недосконалість нормативно-правового поля та можливість нехтування ними з боку підприємців і громадян. Це можна аргументувати діяльністю ВЕЗ. Принципи функціонування українських ВЕЗ дещо відрізняються від міжнародних стандартів. Зокрема, не реалізується принцип максимального залучення інвестицій та інновацій. У таких зонах дуже низькі податки (наприклад, нульовий ПДВ при ввозі товарів на територію ВЕЗ для виробництва кінцевої продукції), однак це дозволяло бізнесменам діяти за напроцуд простими схемами, наприклад, ввозити на пільгових умовах іноземне м'ясо та виготовляти з нього вареники і продавати в Україні. При цьому бюджет втрачав значні кошти (оскільки пільги не окупалися), а вітчизняний виробник м'яса був змушений животіти. І такі парадоксальні чинники були закладені в українські ВЕЗ від самого початку. В усьому світі подібні зони прийнято розміщувати на кордонах, де й потрібні митні пільги. В Україні ж ВЕЗ дислокувалися там, де їх вдало пролобіювали підприємці, для яких ці зони й було створено. Досвід функціонування ВЕЗ у Китаї, Угорщині, Польщі та інших державах свідчить, що у першочерговий розвиток інфраструктури доволі значні

кошти, в т.ч. на партнерських засадах вкладала сама держава, що в подальшому слугувало індикатором для іноземних інвесторів. Так, в Угорщині суб'єктам підприємницької діяльності, які працюють у спеціальних економічних зонах (СЕЗ), надається державна фінансова допомога до 40 % від вартості проекту і за кожне створене робоче місце виплачується заохочення в розмірі від 350 дол.

У взаєминах влади й бізнесу України констатується наявність парадоксів і метаморфоз, особливо в такій чутливій сфері, як надання пільг, а політична й економічна невизначеність дозволяє деяким суб'єктам підприємницької діяльності вирішувати на урядовому рівні економічні питання.

У питанні, що стосується пільг для ВЕЗ і територій пріоритетного розвитку (ТПР), вважається необхідним підтримати точку зору В.Р. Сіденка щодо врахування трьох аспектів: правового, міжнародного й внутрішньоекономічної політики [7, с. 28]. Із правової точки зору, скасування пільг кваліфікується як порушення чинного законодавства, оскільки вони були законодавчо гарантовані кожній конкретній зоні на певний строк; скасування їх без усяких попередніх консультацій/узгоджень із суб'єктами ВЕЗ означають порушення зобов'язань з боку держави. Тому з правової точки зору поновлення пільг є правомірним. З погляду ж міжнародної економічної політики пільги створюють проблеми у взаєминах з міжнародними організаціями, зокрема із СОТ і МВФ, що критикують їхнє застосування. У рамках внутрішньої економічної політики до цих пільг слід підходити диференційовано, вони можуть бути припустимими, коли мова йде про такі форми спеціальних режимів, як технопарки, вільні порти і, можливо, окремі виробничі зони, пов'язані з експортним виробництвом. З урахуванням цього необхідно є селекція пільг, критерієм чого має бути реальне виконання інвестиційних зобов'язань; за умов не виконання останніх пільги слід законодавчо анулювати.

В усьому світі зони дислокуються в місцях, де для міжнародного бізнесу забезпечуються звичні умови роботи, створюється інфраструктура, спрощені процедури адміністрування; податкові й митні пільги складають лише додаткові елементи. В Україні ж фактично без створення надійної та облаштованої інфраструктури було зроблено спробу регулювання зон винятково за допомогою податкових пільг, внаслідок чого результати їхньої діяльності були низькими. Зазвичай використання ВЕЗ націлено на підвищення зайнятості, залучення іноземних інвестицій і збільшення експорту. Однак механізм надання пільг передбачає повернення грошей у бюджет через три роки, зокрема, за допомогою надання інвестиційного податкового кредиту. Така пільга, на наш погляд, є основою для створення схем ухилення від сплати податків й інших зловживань. Практика підтверджує застосування типової моделі – спочатку підприємство є прибутковим, а при настанні терміну сплати інвестиційного кредиту раптово перетворюється на банкрута. Ризики отут стандартні: зловживання та перекручування конкурентного середовища.

Слід удосконалити засадничу проблему українських СЕЗ і ТПР, яка лежить у площині стратегічного планування розвитку економіки України. Насамперед, потрібна чітка ідентифікація ролі спецрежимів в подальшому розвитку української економіки. Цілі, які були задекларовані під час створення більшості СЕЗ і ТПР – залучення іноземних інвестицій – дискредитовані, й нереально сподіватися на можливість відновлення довіри з боку іноземних інвесторів до спецрежимів. Тому, сьогодні слід говорити про СЕЗ і ТПР у контексті регіональної політики, роблячи акцент на підвищенні ділової активності на депресивних територіях та стимулюючи партнерство місцевої влади, громадськості й бізнесу.

До того ж такий формат повинен обов'язково передбачати чітко окреслену послідовність заходів державної політики:

- 1) викорінення нелегальних видів діяльності в рамках СЕЗ і ТПР;
- 2) визначення чітких критеріїв ефективності функціонування окремих типів спецрежимів;
- 3) прив'язка обсягів отриманих пільг підприємствами від їх результатів (наприклад, створених робочих місць, залучених інвестицій);
- 4) забезпечення поступового виходу компаній-суб'єктів із пільгового режиму роботи.

Актуальну проблему складають консолідаційні процеси в Україні. Міжнародні злиття і поглинання (ЗП) стали одним з головних чинників глобалізації. До визначальних факторів нинішніх ЗП належать: пошук нових ринків, посилення/прагнення домінування на ринку; доступ до приватних активів; підвищення ефективності за рахунок синергізму; збільшення розміру; диверсифікація ризиків; фінансові та персональні мотивації тощо. Їхня необхідність продиктована й тим, що багато дрібних фірм потерпають через брак інвестиційних ресурсів, який не дозволяє розширювати виробництво і розраховувати на виживання в боротьбі з конкурентами.

У вітчизняному бізнесі, на відміну від розвинутих країн, поки що мало прикладів цивілізованого поглинання компаній. Особливості національного поглинання при усій своїй розмаїтості мають спільні риси, які можна згрупувати за наступними принциповими критеріями. По-перше, угоди по поглинанню компаній в Україні проходять, як правило, поза біржовим ринком цінних паперів. Це зв'язано з тим, що більшість компаній хоч і є акціонерними товариствами, однак відносяться до закритих. Їхні акції, особливо великі пакети, на ринку практично вільно не обертаються. Більше 80 % угод є внутрішніми, внаслідок чого страждає і сам фондовий ринок, залишаючись у напівзародковому стані. По-друге, немаловажною причиною закритості угод є непрозорість українського бізнесу в цілому. Зароблений у країні капітал ще не

амністований, він стиснутий жорсткими податковими рамками і негативним суспільним ставленням до багатства. У той же час саме цей капітал – здебільшого створений за допомогою офшорних та інших тінювих схем – нині є головним інвестиційним ресурсом для української економіки. Щоб уникнути податкового й іншого державного тиску вітчизняні інвестори змушені легалізувати свої доходи через непрозору скупку акцій. Приміром, придбання російською компанією “Планета менеджмент” контролю над компанією “Галактон”, зміни на “Азовстали”, де замість корпорації Індустріальний Союз Донбасу, що контролювала підприємство, прийшла компанія “System Capital Management”, не були афішовані. Закритість угод можна пояснити ще однією причиною – прагненням з боку вітчизняних компаній-поглиначів отримати активи підприємства, що поглинається, за можливо мінімальною ціною. Нерозголошення інформації до певного часу про поглинання, що готується, може виявитися вирішальним фактором при визначенні остаточної ціни угоди. Сьогодні окремі українські компанії виплачують дивіденди своїм дрібним акціонерам і ті, за відсутності вигоди від володіння акціями, стають першою жертвою поглиначів, охоче продаючи папери за мінімальною ціною. Тоді як інформація про скупку, що почалася, може спричинити ріст котировань.

З метою поглинання широко використовується зовсім не цивілізована, за мірками західних компаній, процедура доведення підприємств до банкрутства. Штучне банкрутство навіть стратегічних підприємств, нерідко за участю держави, стало чи не найпоширенішою схемою поглинання. У процесі банкрутства підприємства компанія-поглинач спочатку виступає в ролі санатора, потім може викупити кредиторську заборгованість і в підсумку отримує активи підприємства за півціни. У будь-якому випадку, вартість придбаних активів завжди виявляється нижчою за їхню балансову вартість. В Україні навіть придбання контрольного пакета акцій аж ніяк не означає одержання контролю над підприємством. Поширеною схемою захисту колишніх власників і менеджменту є приховання реєстру, без якого новий власник позбавлений можливості проведення зборів акціонерів і обрання нових органів управління акціонерним товариством. Без зміни останніх право управління товариством залишається за старим менеджментом. Українські поглинання дедалі більше спрямовані на концентрацію акціонерного капіталу в одних руках, заміну попереднього менеджменту, і не завжди – на зростання прибутковості компаній і залучення інвесторів. У більшості випадків мають місце недружні поглинання, які здійснюються вже згаданими шляхами – скупки акцій у дрібних акціонерів або банкрутства підприємства.

Характеризується неоднозначністю стан захисту майнових прав. Це почасти викликано як недоліками правової системи, так і відсутністю закону про акціонерні товариства, здатного належним чином захистити права міноритарних акціонерів. У Цивільному і Господарському кодексах варто точніше прописати основні майнові права і забезпечити критерії прозорості корпоративних взаємин.

Неабияку загрозу економічній безпеці держави, її конкурентоспроможності та міжнародному іміджу складає рейдерство – захоплення контролю над підприємством будь-якими способами (але не за всяку ціну), що включають підкуп міноритарних акціонерів, менеджерів компаній, що поглинаються, чиновників і суддів, підробку документів і судових рішень, відверто кримінальні силові методи (шантаж, погрози, побиття), силове захоплення офісів.

Розмах рейдерства (ринок недружніх поглинань) в Україні масштабний і кількість захоплень сягає 3000 на рік, а рентабельність рейдерства оцінюється в 500-700 і навіть 1000 %. Щорічний обсяг ринку злиттів-поглинань (без приватизації) складає 3 млрд дол., з них – частка недружніх – 60-70 %. Причому, на відміну від європейського чи американського рейдерства, українське має відчутну кримінальну складову: протиправні дії здійснюються із залученням озброєних формувань, а також окремих співробітників судової і правоохоронної систем. У країні діють 30-50 спеціалізованих груп, що, як правило, складаються з досвідчених юристів завдяки яким результативність атак складає майже 90 % [6, с. 3].

Слід констатувати, що ефективної протидії рейдерству досі не створено. Рейдерство наносить збитки інвестиційному іміджу України. Адже іноземні компанії ретельно відслідковують рейдерські акції і оперативно передають інформацію своїм підприємницьким структурам на всіх континентах. Інформація свідчить про те, що уряд не спроможний впоратися з негативними явищами у підконтрольній йому сфері.

Корпоративне свавілля в Україні генерувало законодавчу реакцію іноземних структур. Зокрема, створені антирейдерські підрозділи при різних комерційних асоціаціях, з'явилася робоча група при Європейській бізнес-асоціації, аналогічна структура заснована в Американській торговельній палаті, Бюро протидії комерційним злочинам і рейдерству при Міжнародній торговельній палаті, що повинно допомогти захисту підприємств від недружніх поглинань.

Протидія рейдерству буде ефективною за допомогою вдосконалення законодавства й захисту прав міноритарних акціонерів. Для зміни ситуації потрібне скасування вимоги присутності 60 % акціонерів для можливості проведення зборів з правом прийняття рішень більшістю акціонерів. Акції ж міноритаріїв повинні викуповуватися за ринковою ціною, а не розмиватися в ході додаткової емісії.

Можна сформулювати рекомендації щодо запобігання рейдерству.

1. Здійснення постійного моніторингу всіх угод з акціями компанії, відстеження й, по можливості, припинення скупки однією особою акцій у міноритаріїв.
2. Демонстрація готовності скуповування акцій міноритаріїв за ринковою ціною.

3. Максимальне обмеження доступу до всіх документів компанії (установчих, фінансово-господарських, реєстру та ін.).

4. Ефективне управління заборгованістю компанії та перешкода скупці її заборгованості.

Ще одну важливу проблему підвищення ефективності міжнародної інвестиційної діяльності складає створення дієвої бази, яка регулює і захищає права іноземних інвесторів. Дуже часто остання характеризувалася неврегульованістю. Так, 12 % чистого прибутку українським компаніям доводиться сплачувати у вигляді хабарів. Для західних компаній з високою якістю державного управління такий рівень корупції є неприпустимим [10]. Україна у світі сприймається як країна, яка значною мірою охоплена корупцією. Такий головний висновок міститься в доповіді міжнародної організації GRECO (Council of Europe Group of States against Corruption – Група держав проти корупції), де корупцію в Україні названо системним і масштабним явищем, що зачіпає суспільство й державні інститути, включаючи суддів, і являє собою реальну загрозу принципам демократії й верховенства закону [11]. Рівень корупції в Україні є співставний із ситуацією у Беніні та Малаві – такими є висновки дослідження міжнародної організації Transparency International. За корумпованістю Україна посіла 118 місце серед 180 країн світу, найгірша ситуація спостерігається в Гаїті, Іраку, М'янмі та Сомалі. І хоча серед пострадянських країн українська корупція є меншою, ніж у Росії, Білорусі, Азербайджані та середньоазійських республіках, проте Молдова, Вірменія, Грузія та балтійські держави характеризуються нижчим її рівнем. Серед критеріїв, які беруться до уваги при складанні рейтингу є рівень бюрократії, корупція у державних органах, судовій та податковій системі, при веденні бізнесу та управлінні бюджетом, відмивання грошей, віра населення у фінансову чесність політиків [9]. У цьому контексті серед загроз для інвесторів в Україні консалтингова компанія Control Risks (Великобританія) відзначає й можливість ризиків для їхньої репутації. Перехід організованих злочинних груп до напівлегальної діяльності представляє значний ризик для іноземних інвесторів, які можуть зазнати так званого репутаційного збитку від випадкових ототожнень із подібним бізнесом [8].

Також негативно характеризує інвестиційно-підприємницький клімат України вплив капіталу, репатріація прибутку іноземними власниками вітчизняних компаній і передислокація капіталів у більш надійні юрисдикції. Причому вивезення коштів здійснюється як іноземцями, так і вітчизняними бізнесменами, власність яких зареєстрована на закордонні компанії.

Резюмуючи, потрібно відзначити, що стан інвестиційного клімату в державі усвідомлюють і на найвищих щаблях влади, характеризуючи його як несприятливий через недостатній рівень захисту права власності, в тому числі державної, а також недосконалість законодавства з корпоративного управління та низьку корпоративну культуру.

Теоретично можна вплинути на інвестиційний клімат, але він визначається дуже великою сукупністю факторів, які перебувають поза межами можливостей регуляторів. По великому рахунку, інвестиційний клімат – це сприйняття стану ринку капіталу інвестором, який в першу чергу потребує правової стабільності, що, знаходить прояв в наявності стабільних законів, які дають можливість спланувати діяльність на осяжний період. Основним критерієм прозорості тут є можливість прорахувати прибутковість проєктів на перспективу і впевненість у їх стабільній реалізації. Навіть при наявності недосконалих законів існує можливість розрахунку вигод й втрат від діяльності на ринку. Постійні ж спроби поліпшення законодавства означають для інвесторів нестабільність: внесення інвестицій на одних умовах, функціонування на інших, а отримання результату – на третіх. По суті, це є спекулятивною схемою. Крім того, зміни в законодавчому полі повинні враховувати інтереси вже існуючих суб'єктів підприємництва, діяльність яких теж захищається законом. Рух капіталу у світовому господарстві регулюється передусім законами конкуренції, попиту і пропозиції, особливостями циклічного розвитку ринків. Капітал, як і людина, вимагає економічної свободи, найбільш прибуткового застосування, найсприятливіших умов, за яких він може бути використаний найефективніше.

Література

1. Закон України “Про природні монополії” № 1682-III від 20 квітня 2000 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: – <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Закон України “Про стимулювання виробництва автомобілів в Україні” № 535/97-ВР від 19 вересня 1997 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
3. Базилюк Я.Б. Умови формування конкурентоспроможності національної економіки України та шляхи її підвищення / Я.Б. Базилюк // *Фінансова консультація*. – 2000. – № 49. – С. 43-48.
4. Бутко М. Інвестиційні аспекти підвищення конкурентоспроможності економіки / М. Бутко // *Економіка України*. – 2004. – № 4. – С. 40-45.
5. Еременко А. Фондовый SALE / А. Еременко // *Бизнес*. – 2007. – 23 апреля. – С. 74-75.
6. Малолеткова О. Підприємців учать відбиватися від рейдерів / О. Малолеткова // *Урядовий кур'єр*. – 2007. – № 34. – 22 лютого. – С. 3.
7. Сиденко В. О восстановлении льгот / В. Сиденко // *Бизнес*. – 2006. – № 47. – 20 ноября. – С. 28.
8. Control Risks. Risk Map-2008. [Електронний ресурс]. Режим доступу: – <http://www.control->

risks.com/

9. Global Corruption Report 2008. Transparency International [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2008/cpi2008.

10. Governance Matters 2008. The Worldwide Governance Indicators [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://info.worldbank.org/governance/wgi2008/>

11. The Group of States against Corruption (GRECO) Publishes its Report on Ukraine. Strasbourg, 29/10/07 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.coe.int/t/dg1/greco/>

Надійшла 21.05.2009

УДК 658.012.4

Л. О. ГОРЩИНСЬКА, В. І. БОКІЙ

Київський національний університет технологій та дизайну

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ЯК НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

З'ясовано основні причини зниження конкурентоспроможності персоналу підприємств (організацій) України, зокрема, в легкій промисловості, в сучасних умовах і виявлено основні шляхи її підвищення.

Principal reasons of decline of competitiveness of personnel of enterprises (organizations) in Ukraine were found out and, in particular, in light industry, in modern terms the basic ways of its increase were found out.

Світова фінансова криза, що розгорнулася і в Україні, негативно вплинула на роботу промисловості України загалом, і легкої промисловості, зокрема. Сьогодні економіка України переживає складні часи. Кризові явища відчуються в усіх сферах: економічній, політичній, соціальній і культурній. Особливо це позначилося на стані промислового сектору, що підтверджують індекси промислової продукції за 2000 – 2008 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Індекси промислової продукції (у відсотках до попереднього року) [1]

Роки	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Промисловість	113,2	114,2	107,0	115,8	112,5	103,1	106,2	110,2	96,9
Легка промисловість	136,4	113,8	100,4	104,0	113,6	100,3	98,1	100,4	96,6

Якщо з 2000 по 2007 рр. виробництво промислової продукції постійно зростало, то в 2008 році воно знизилось на 3,1% в порівнянні з попереднім роком. Щодо легкої промисловості, то зменшення виробництва тут спостерігалось ще у 2006 році. Впродовж 2008 року темпи нарощування обсягів виробництва в легкій промисловості поступово уповільнювалися. Кризові явища призвели до нестабільної роботи підприємств (неповний робочий тиждень, скорочений робочий день або повна зупинка підприємства на деякий період), а в результаті і до спаду обсягів виробництва продукції легкої промисловості. За даними Держкомстату України індекс обсягів виробництва промислової продукції легкої промисловості у грудні до листопада 2008 року становив 97,5 %, за грудень 2008 року до грудня 2007 року – 82,6 %, а за січень-грудень 2008 р. до відповідного періоду попереднього року – 96,6 % (рис. 1).

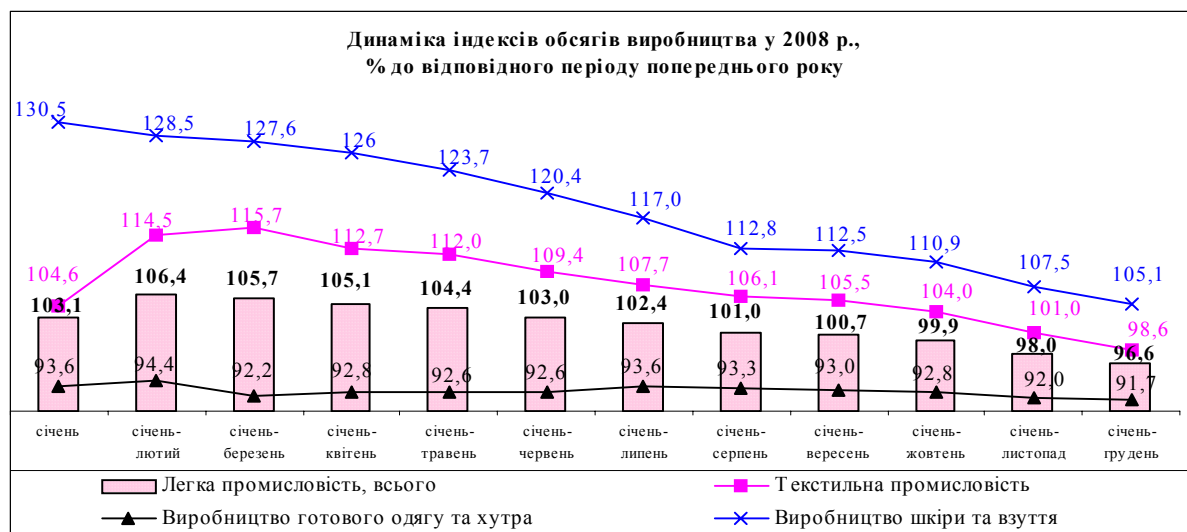

Рис. 1. Динаміка індексів обсягів виробництва легкої промисловості у 2008 році [2]